

HÁRY LÁSZLÓ

A Magyar az EU tagállamok nyelvével egy csokorban Standardizált ECL nyelvvizsga magyarból mint idegen nyelvből

Magyarország az elmúlt időszakban jelentős lépéseket tett az európai gazdasági, politikai és katonai szervezetekbe való integrálódás érdekében, fokozta az együttműködést az idegenforgalom, a kultúra számos területén, valamint az oktatás szinte valamennyi szintjén. Mindez jelentős kihívást jelent az integrációt és az együttműködést irányítók, valamint az abban résztvevők nyelvtudásával szemben, hiszen magas szintű idegen nyelvi ismeretek, tárgyalóképes nyelvtudás nélkül nehezen képzelhető el, hogy egyenrangú partnerekként tudjuk majd érdekeinket érvényesíteni.

Öröndetes tény, hogy a rendszerváltást követően megnőtt az érdeklődés Magyarország iránt: az EU-hoz, a NATO-hoz és más nemzetközi szervezetekhez való csatlakozásunk előkészítésével párhuzamosan megindult a nemzetközi tőke hazánkba áramlása, egyrészt a privatizáció nyújtotta lehetőségek révén, másrészt önálló cégek, vegyesvállalatok alapítása, multinacionális cégek letelepedése útján. E folyamat természetes velejárója, hogy a legtöbb külföldi tulajdonos külföldről magával hozott munkatársaitól elvárja, hogy magyarul is tudjanak kommunikálni az itteni dolgozókkal. Ez a folyamat is hozzájárult ahhoz, hogy az elmúlt években Magyarországon a hagyományos módon és keretek közt magyarul tanulók köre lényegesen megváltozott, nőtt a magániskolákban magyarul tanulók száma és aránya.

A társadalmi-politikai viszonyok átalakulásával, a demokratizálódással, a szabadságjogok fokozott érvényesülésével arányosan növekszik az érdeklődés a *határainkon túl élő, kivándorolt, illetve kint született magyarok* részéről az anyaország iránt: egyre többen látogatnak haza, keresve rokonaikat, gyökereiket, identitásukat. Mindez sokaknál párosul a részben elfelejtett vagy megtanulni elmulasztott anyanyelv elsajátítására való törekvéssel, amit jól példáz a különféle oktatási intézmények és nyelviskolák által kínált évközi és nyári magyarkurzusokon résztvevők számának folyamatos emelkedése. Öröndetes módon számos külföldi, főként felsőoktatási intézmény is lehetőséget kínál a magyar kultúra és a magyar nyelv megismerésére, aminek megvalósításában a külföldön működő tanároknak, lektoroknak rendkívül fontos szerepük van.

A nyelvtanulás, így a magyartanulás folyamatában is, fontos motiváló funkciót tölt be a *nyelvvizsga*, ami visszajelzést ad az elért nyelvtudás minőségéről, esetleges hiányosságairól, dokumentálja az elért nyelvismeret szintjét és további tanulásra ösztönöz.

Számos országban, így Magyarországon is, szakosodott intézmények jöttek létre a nyelvtudás mérésére. Mivel azonban egy-egy nyelvből több országban, sőt sokszor egy országon belül is, folyik más-más módszerekkel nyelvvizsgáztatás, nehéz az eredmények összevetése, különféle kiegészítő vizsgákkal lehet csak egyenértékűvé és meghatározott célokra elfogadottá tenni az azonos nyelvből letett különböző nyelvvizsgákat, illetve a megszerzett nyelvvizsga bizonyítványokat.

Közismert, hogy az Európai Unió különféle szervezeteiben, testületeiben a tagállamok közötti együttműködés elősegítése érdekében folyamatosan napirenden van az *egységesítés*, a társadalmi-gazdasági-politikai-kulturális élet különféle szféráit szabályozó rendelkezések *harmonizálása*. Ez a törekvés érvényesül az EU nyelvpolitikájában is: különféle projektek anyagi támogatásával *egységes* rendszer kidolgozása folyik a mobilitás, az információcsere egyik rendkívül fontos feltételének és eszközének, a *teljesítőképes nyelvtudásnak* mérésére és minősítésére, azaz a *nyelvvizsgáztatásra*.

1992-ben az Európai Unió tagállamai *London* központtal *konzorciumot* hoztak létre, amely az ERASMUS, a LINGUA, majd a LEONARDO támogatásával azt a feladatot vállalta, hogy segíti az egyes tagállamok nyelvének kölcsönös megismerését és elsajátítását, továbbá hogy egy *egységes nyelvvizsgarendszert* dolgoz ki az Európai Unió tagállamainak nyelvéből. Az egységesítési törekvésekkel összhangban a tagállamok ezáltal azt kívánják elérni, hogy az egyes nyelvekből lehetővé legyen a nyelvvizsgák mindenféle „honosítási” procedúra és kiegészítő vizsgák *nélkül* könnyen összevethetők legyenek egymással.

A konzorcium hivatalos angol nevének (*European Consortium for the Certificate of Attainment in Modern Languages*) betűrövidítésével jelölt, ú.n. „*ECL*” nyelvvizsgák Európa-szerte egyre terjednek, tagállamonként egy-egy neves egyetem kapott felkérést az adott nyelvből a vizsgatesztek összeállítására, illetve a vizsgahely feladatainak ellátására. Jelenleg angolból, németből, spanyolból, görögből, olaszból és magyarból lehet *ECL* vizsgát tenni. A konzorcium arra törekszik, hogy a nyelvvizsgákat belátható időn belül kiterjessze az EU valamennyi további hivatalos nyelvére is (dán, portugál, svéd, finn, holland, francia).

Bár Magyarország jelenleg csak társult tagja az EU-nak, a konzorcium 1994-es granadai ülésén Magyarország hivatalos képviselőjeként felvette a *JPTE Idegen Nyelvi Titkárságát* tagjai sorába, megbízta *magyarból* a tesztek kidolgozásával, a magyarvizsgák megszervezésével Magyarországon és az EU tagállamaiban, továbbá a magyarországi ECL-vizsgahely-hálózat működtetésével.

Közismert, hogy a magyar állami nyelvvizsgát külföldön nem fogadják el a nyelvtudást igazoló hivatalos okmánynak. A JPTE konzorciumi felvételével lehetővé vált, hogy *magyar mint idegen nyelvből* nemzetközileg elfogadott nyelvvizsgát tehessenek az érdeklődők, ráadásul olyat, amelynek követelményei összhangban állnak az EU tagállamok nyelvéből kidolgozott nyelvvizsgák követelményeivel.

Az *egynyelvű* ECL nyelvvizsgák *4 szintűek*, mind a 4 (A, B, C, D) szinten mérik és minősítik a *négy* nyelvi alapkészséget: a hallás utáni értést, a szövegalkotási (fogalmazási) készséget, az olvasott szöveg megértésének készségét és a beszéd-készséget.

A vizsgafeladatok tartalmát és formáját a szakértők alapos vizsgálatok, a nagyhírű nyelvvizsgaközpontok tapasztalatainak tanulmányozása, valamint mintatesztek speciális célcsoportokon történő előzetes kipróbálása után határozták meg. Az ECL nyelvvizsga azt méri, hogy a jelölt képes-e a nyelvet a mindennapok során *gyakorlati*, a foglalkozással, a hivatással összefüggő, valamint személyes/magánéleti *szituációkban* felhasználni.

Az általános elvek között a konzorcium valamennyi nyelvre vonatkozóan megfogalmazta vizsgaszintenként az *egységes* elvárásokat: nyelvi készségenként a célkitűzéseket, a kommunikációs feladatokat, az írás- és a szóbeli kommunikáció témaköreit, és pontosan meghatározta a tesztek formáját, tartalmát, értékelésének módját, továbbá az eredményes vizsga feltételeit.

A vizsgák értékelése valamennyi nyelvből, így *magyarból mint idegen nyelvből is*, egységes elvek alapján történik. Rész-készségenként 25-25, összesen 100 pont szereshető az ECL vizsgán, amely akkor eredményes, ha a jelölt *készségenként és összességében is* megszerzi a megszereshető pontszám *legalább 60%-át*.

A *szóbeli vizsga* kéttagú bizottság előtt zajlik: egy meghatározott témakörökről folytatott *irányított beszélgetést* követően az egyszerre vizsgázó két jelölt *kép* alapján fejt ki gondolatait egy adott témáról. A másik három készség tesztelése *írásban*, magnó, illetve feladatlapok segítségével történik.

Mind a négy nyelvi készség méréséhez két-két feladatot kap a vizsgázó, így 8 különféle témakörben bizonyíthatja, hogy nyelvtudása megfelel az általa választott szinten előírt követelményeknek, és nem kell félnie attól, hogy egyetlen téma szóanyagának nem kellő ismerete miatt nem sikerül a vizsgája.

A konzorcium valamennyi tagintézménye maga felelős a *saját* nyelvén írott tesztek kidolgozásáért és javításáért. Az ECL nyelvvizsgák maximális megbízhatósága érdekében valamennyi vizsgaanyagot előzetesen kipróbálnak, a vizsgaanyagok készítőit és a javítókat minden vizsga előtt felkészítik, és a *kettős* javítás elvét alkalmazzák. Egy bizottság, amely az egyes nyelveket képviselő szakértőkből áll, felügyeli a *tesztírás*, a *javítás* és a *bizonyítványkiadás* egységességét, hogy a nyelvi szintek közötti összehasonlíthatóság valamennyi nyelvre vonatkozóan biztosított legyen.

1993 óta a JPTE Idegen Nyelvi Titkárságán, illetve az időközben kiépült magyarországi ECL vizsgahely-hálózat további 13 vizsgaszervező központjában több száz jelölt tett már ECL nyelvvizsgát *németből*, *angolból*, illetve *olaszból*. 1996 májusától az említett két nyelv, illetve az *olasz* és a *spanyol* mellett *magyarból* is vizsgázhatnak az érdeklődők. Az első alkalommal *Pécsett*, illetve kihelyezett formában Budapesten a *Danubius Nyelviskolában* és a *Magyar Nyelvi Intézetben* voltak magyarvizsgák, majd a JPTE mellett a Debreceni Nyári Egyetem is önálló vizsgáztatási jogot szerzett magyarból mint idegen nyelvből. A felsorolt intézményekben eddig közel *kétszázan* tettek ECL nyelvvizsgát *magyarból*, közöttük olyanok, akik a szomszédos országokból kifejezetten a vizsga kedvéért jöttek Magyarországra.

A vizsgák eddigi tapasztalatai kedvezőek. A vizsgázók, a felkészítő tanárok és a vizsgáztatók is hangsúlyozzák, hogy a vizsgaeredmények *reálisan* tükrözik a jelöltek tényleges nyelvtudását, amit többek között az ECL nyelvvizsgának a 4 nyelvi készségre koncentráló *objektív* és *differenciált* mérési módszereivel magyaráznak. Egybehangzóan úgy ítélik meg, hogy a vizsga keretén belül sikerült összhangot teremteni az úgynevezett *passzív* és *aktív* készségek tesztelése között: sikerült megtalálni a helyes arányt a hallás és olvasás utáni értés, illetve a szóbeli és az írásbeli szövegalkotás között. A szóbeli vizsgák sajátos formájától kezdetben idegenkedő kollégák a vizsgáztatásra való felkészítést, a próbavizsgáztatást, majd a lebonyolított vizsgákat követően ráéreztek az egyszerre két jelölttel folytatott szóbeli kommunikáció számos vizsgáztatási előnyére, a jelöltek által folytatott beszélgetés irányításában

rejlő természetesség és életszerűség nyújtotta nyelvtudás-mérési lehetőségre.

Szeretnénk az ECL magyarvizsgák megismertetésében, lebonyolításában és elismertetésében való együttműködésre megnyerni mindazokat a hazai és külföldi intézményeket, amelyek elkötelezték magukat a magyar nyelv oktatása iránt. Nagyon örülnénk, ha együttműködő partnereink között üdvözölhetnénk a világ számos országában tevékenykedő lektorokat, akik a magyar nyelv követeiként a legtöbbet tehetik a magyar nyelv oktatása és terjesztése ügyében külföldön. Számítunk arra is, hogy külföldi munkahelyükön megteremtik az ECL magyarvizsgák letételének feltételeit, és vállalják magát a vizsgáztatást is. Ez máris megtörtént Göttingenben, Jyväskyläben és Bécsben, a Collegium Hungaricumban.

Annak ellenére, hogy a *magyart mint idegen nyelvet* oktató hazai és külföldi intézmények többsége *saját* vizsgakövetelményeket dolgozott ki hallgatói számára, biztosak vagyunk abban, hogy az ECL nyelvvizsgarendszer keretében kidolgozott *magyarvizsgának* is meg lesz a helye és funkciója a magyar mint idegen nyelv oktatásának, és az elsajátított nyelvtudás mérésének hazai és külföldi rendszerében. A magyartudásnak a nemzetközileg elismert ECL nyelvvizsga bizonyítvánnyal történő minősítése tovább növelheti a *magyar nyelv tekintélyét*, és ezáltal újabb és újabb érdeklődőket sikerülhet megnyernünk nyelvünk és a magyar valóság megismerésére.